

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRAT SZEMLE

BESSENYEI GYÖRGY: *Anyai oktatás*. Magyar Irodalmi Ritkaságok. Szerk. Vajthó László. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest. 1932. 15. sz. 8-r. 80. l.

Bessenyeinek ez a kevésbé ismert munkája a leányifjúságot és nevelőit közelebről érdeklő könyvecske. Teljes egészében nem is eredeti. Két fejezete szözszerinti fordítása egy angol író művének s az egész munkán végigvonul Hallifax *Avis d'un père a sa fille c.* művének gondolatmenete. Ez mit sem von le értékéből, mert Bessenyei a korabeli európai nőnevelést összekapcsolta a magyarral, s így ez az elmélkedés pedagógiai oldaláról világítja meg Bessenyei egyéniségét. A gondos kiadás a budapesti áll. tanítóképző diáklányainak munkája.

Heszke Béla.

BESSENYEI GYÖRGY: *Magyarság. A Magyar Néző*. Magyar Irodalmi Ritkaságok. Szerk. Vajthó László. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest. 1932. 16. sz. 8-r. 72. l.

A *Magyarság* Bessenyei ú. n. „izgató” iratai közül való. Benne a magyar nyelv kiművelésére buzdít, s felveti a nyelvművelésre legalkalmasabb tudós társaság gondolatát. A második rész, *A magyar néző*, Bessenyei nagy műveltségének és olvasottságának emléke. E műveket a budapesti Mátyás király-reálgimnázium önképzőköre adta ki és látta el jegyzetekkel.

Heszke Béla.

BOGNÁR CECIL: *Az osztályozás*. Magyar Paedagogia, XLI. évf. 1932. 5—6. sz. 57—75. l.

Szerző e tanulmányában az iskolai osztályozást vizsgálja, mint a szelekció egyik módját, mint pedagógiai tényezőt, és végül áttekintést nyújt az osztályozás pszichológiájáról. Az osztályozással összefüggő problémák mai állásának bemutatása az iskola és élet legkényesebb surlódási pontjait világítja meg a pszichológia segítségével.

Ópra Benedek.

CSÁSZAR ELEMÉR: *Arany és az utókor*. Budapest. 1932. Irodalomtört. Füzetek. 43. sz. 8-r. 37. l.

Aranyról szólva, sem a maradandóságot, sem a művészi halhatatlanságot nem kell vizsgálni, mert ez res iudicata. Császár Elemér két kérdésre felel meg: mit jelent az utókoraknak Arany, ha beállítjuk a történeti fejlődésbe, és mit látunk Aranyban mi, ha kiszakítjuk a fejlődésből s önmagában tekintjük. Az első kérdésre válaszolva, hogy Arany nagyságát annál jobban kiemelje, két ellentétes korszak irodalmi világa közé helyezi a költőt. Tekintünk vissza ötven évvel a *Toldi* diadalának évétől (1847.). Hol van a deákosok és a századvégi modernnek szelleme Arany lelki tartalmától, műveltségétől és eszményeitől? De Arany költészetét az sem borítja árnyékba, ha a halálától számított ötven évvel lépünk előre s napjaink szellemi miliójéba állítjuk. „Arany él ma is, költésze értéke a jelenben is.” A második kérdésre azt a választ kapjuk, hogy Arany a balladában és az époszban olyan fokra emelkedett, ahonnan már minden tovább szárnyalásnak útja van vágva. Arany ma is a legmodernebb epikusunk. De lírájában is csodálatos korszerűséget ér-

zünk. Az újszerű hang, a modern szellem, a tépelődő lélek — napjaink e vonásai — Aranynál is tapasztalható jelenségek. Mindehhez hozzájárul az örök emberi és a lélek értékes vonásainak kiemelése. Arany nemcsak a multban volt, s nemcsak a jelenben az, hanem a jövőben is legnagyobb epikusa marad a magyar irodalomnak.

Heszke Béla.

DEKÁNY ISTVÁN: *Az emberi jellem alapformái.* (Kritikai bevezető egy ethikai karakterológiához Spranger bírálata alapján.) Athenaeum, XVIII. k. 1—4. f. 1932. 10—47. l.

Spranger leíró karakterológiája hat „ideális alaptípusával“ szemben (elméleti, gazdasági, esztétikai, szociális, hatalmi és vallásos) a szerző három alaptípust különböztet meg. Ezek: 1. a *technikai én*: korunk lázasan dolgozó „gépmembere“, akinél a termelés immár öncéllá vált s aki a környezetét (még a személyes tárgyakat is) csak eszköznek tekinti s az értékek világától teljesen elfordult; 2. a *szociális én*: a környezetet személyes világgént fogja fel; 3. a *axiológiai én*: a belső ember, az Érték, a szép, az igazság és a szent feltétlen csodálója.

A szerző végeredményben alaptípusnak csak a szociális én-t tartja. A többi csak fővariáns: 1. a technikai én: gazdasági típus és a hatalmi ember; 2. az axiológiai én: elméleti, esztétikai, morális és vallásos típus. A szociális alaptípus fővonása a szeretet maximuma, amely mindig személyi jellegű: személyi közelítés egy személyi-közelség szférájában.

Az alaptípus mellett beszélünk *extrém-(ideál)-típusról* (tisztá típus: a típus lényegének maximumra emelése), ez azonban csak kivételes jelenség (Taine). Az életben ú. n. *komplex-típusokkal* találkozunk, amelyekben mindahárom alaptípus egyszerre jelenik meg, mint az emberi jellem három pólusa s az egyik adja az alaphangot. Két komplex-típust különböztet meg: 1. a *realpolitikust*, aki a hatalmi ember + szociális én, s az akciós embere, (pl. Lord Beaconsfield); 2. a *missziós politikust*, aki szociális én + axiológiai típus s a közszellem tápláló forrása (pl. Széchenyi).

Venczel József.

GALOS REZSŐ: *Faludi Ferenc Shakespeare meséje.* (Különnyomat a Bp. Szemle 1932. III. kötetéből). Budapest, 1932. 8° 17. l.

Faludi Ferenc kéziratban maradt utolsó alkotása, a *Téli Éjtszakák*. Shakespeare *Viharával* közeli vonatkozásban áll, amint ezt már Beöthy Zsolt is megállapította. (*Szép-prózai alb.* I. k.) — A szerző forráskutatása két irányban halad: Faludi forrásait és Shakespeare forrásait keresi. Kutatásainak eredménye az a megállapítás, hogy Faludi meséjének kerete és lényege Shakespeare *Vihará-éval* azonos. Viszont Shakespeare *Vihara* spanyol források alapján készült. Ugyanis Shakespeare a *Caballero del Febo* c. spanyol lovagregény egyik epizódjának angol feldolgozását ismerte. Ennek spanyol változatát Antonio de Eslava *Noches de Invierno* (1609) címen írta meg. Faludi pedig a spanyol mű német fordításából merítette „Dardanus“-át. (M. Drummer: *Die Winternächte*.) Így Faludi meséje a nálunk öntudatlanul élő Shakespeare-mesék sorát gazdagítja s Dugonicsnak szintén Shakespeare *Viharával* rokon vonatkozású *Etelka Karjelben* című darabját hasonlatosságban messze fölülmulja.

Heszke Béla.

HAJNAL MÁTYÁS: *Az Jesus szívét szerető szíveknek ajtatosságára színes képekkel kiformáltatott és azokról való elmélkedésekkel és imádságokkal megmagyaráztatott könyvecske.* Magyar Irodalmi Ritkaságok. Szerk. Vajthó László. 17. sz. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. Bpest, 1932. 8-r. 158. l.

Hajnal Mátyás 1629-ben megjelent munkája, amelyet most a budapesti

Szent Margit-leánygimnázium adott ki, kiadási évét tekintve a Jézus Szívetiszteletnek Európa-szerte első imádságos könyve. Értékét az adja meg, hogy a lelki élet művelésével többet törődik, mint a kódex-irodalom imádságos-könyvei. Érdekesek a könyvecske végén található verses himnusz-fordítások. Hajnal Mátyásnak ez a munkája értékesebb s irodalmibb, mint vitairata, a *Kített céger*. Stílusa lágy, az elmélkedések hangulatához szépen simuló.

Vigh Károly.

Dr. HOFFMANN EDITH: *Die Verwendung von Stichen im Kunstbetrieb Ungarns*. A Műgyűjtő — Der Kenner. V. 1931. évf. 66—71. l.

A metszetek másolása a XV. sz. közepe óta egész Európában általánosan elterjedt szokássá lett a legkülönbözőbb műtárgyak készítésénél. Az európai szokások alól természetesen Magyarország s vele együtt Erdély sem igen vonhatta ki magát. Ámde amíg a század végén Magyarország nyugati s déli részén működő festőkre egyszerre több rézmetszőnek módszerei hatottak, addig 1480—1522 között Erdélyben először majdnem kizárólag a Martin Schon-gaueréit másolták (így az alsóbajomi, medgyesi, nagykemzei, földvári s berethalmi oltárképeken). A kisebb metszők lapjai, úgy látszik, ekkor csaknem mind eltűntek az erdélyi műhelyekből. A XVI. sz. elején Dürer fellépése után egyszerre csökken az előbbi hatása s ettől kezdve túlnyomólag Dürer lapjait másolták (Csikménaság, Székelyzsombor, Nagyszében, Rádós, Somogyom, Sövényzeg, stb.), amint ezt már dr. Róth Viktor megállapította. Róth megállapításait dr. Hoffmann Edith most még a következőkkel egészíti ki: a sorostélyi oltár belső szárnyán „Mária Látogatása“ Dürer Mária élete után készült, a „Királyok imádása“ meg Dürernek egyik nagyon ritkán használt fametszetére megy vissza; a szászsebesi oltár festője pedig Jézus születését Dürer kisebb fametszetű passziójából vette. Az 1543-ból való csikménasági oltár a legutolsó évszámmal jelzett oltár, amelyen még felfalálható a német metszetek hatása. A megváltozott politikai viszonyok következtében ettől kezdve természetesen hirtelen lecsökkent a hatás élénksége s ereje.

Ferenczi Sándor.

HOFFMANN EDITH: *Barabás Miklós*. Művészeti Pantheon. Szerk. Petrovics Elek. Budapest, 1932. Pantheon, 8° 41. l., 1 lev. 9 mell.

Jóllehet a tragikus pályájú, márkosfalvi születésű művész nem a legnagyobb magyar festők közül való s még csak újjító sem volt, működése mégis nagyon jelentős a magyar művészet életében. A legnagyobb szükség pillanatában érkezve, ügyes munkásságával feleslegessé tette a külföldi származású művészeket. Hozzászoktatta a magyarokat ahhoz, hogy ne idegenekkel dolgoztassanak akkor, amikor pl. Markónak, Broekynak külföldre kellett kimenniök, hogy megélhessenek. Tanítványokat nem nevelt, de legyőzte a magyar közönség idegenkedését a magyar művészekről; egyengette az utánajött nagy nemzedék útját. Művészetének fogyatékoságát igen erősen egyensúlyozza történeti s művelődéstörténeti jelentősége. Dr. Hoffmann Edit kétségkívül igen szépen áldoz Barabás emlékének evvel a könyvvel, amely nem egyszerű, száraz leírás, hanem széles történeti, irodalom- és művészettörténeti keretből helyesen megvilágított és értékelt, lebilincselő életrajz, és amely Barabás kapcsán több helyen részletesen kitér Erdély más festőire s művészi viszonyaira is. Helyese volna, ha Erdély is leróná nagy fia iránt adóját legalább avval, hogy összejegyezzük a vidéki udvarházakban még lappangó Barabás-képeket (így pl. az alsófehérmegyei Sárdon öv. Vadady Lászlóné ónagysága tulajdonában tudok egyet), ha már az Erdélyi Múzeum-Egyesület vagyoni helyzete nem engedi meg, hogy Erdély egyik legnevesebb művészt ne csak a közkezen forgó könyvnyomatos lapjai képviseljék az erdélyi magyarság művészetét bemutató képesarnokában, hanem más, érdemesebb alkotása

is. A szöveghez mellékelt 17 másolatban Hoffmann Edithnek igen ügyesen sikerült összeválasztania Barabás érdemesebb, jellemző műveit.

Ferenczi Sándor.

INCZE GÁBOR: *A magyar református imádság a XVI. és XVII. században.* Theologiai Tanulmányok. Szerk. Csikész Sándor. Pápa. 1932. 8-r. 200. l.

Ebben a könyvben szellemtörténetünk két gazdag századának eddig majdnem ismeretlen részletei vannak összefoglalva. Anyaga feldolgozatlan s legnagyobb részét nehezen hozzáférhető. A szerző teljesen töretlen úton járt. „Nem habozunk kijelenteni, hogy ez a nagyszabású dolgozat bizonyos értelemben fordulópontját jelenti a magyar protestáns egyháztörténelem tudományos művelésnek“ (Révész. Prot. Szemle. 41. évf. 4. sz.).

E tanulmány 61 imádkozónak 180 imájában tárja elének a letűnt korok lelkét. 12 imádkozót idéz a XVI. és 49-et a XVII. századból. Eredeti formában közölt imádságaik összehasonlító vizsgálata, jelentőségük kiemelése, kegyességtörténeti helyüknek megállapítása, nyelvi sajátosságai méltatása s az irodalomtörténetirők véleményének néha polemikus kommentálása teszi a címbe foglalt tárgy tartalmát. Legnagyobb értéke a tanulmánynak a gazdag anyag közzététele. Általában a szerző inkább szerkeszt, mint beszél. Beszél helyette a pontosan felkutatott anyag, a megbízható közlés és a felidézett szellem.

Figyelmét kikerülte a II. Apafi Mihály fejedelem könyörgéses könyve, amelyet dr. Kristóf György ismertetett folyóiratunk 35. évf. I. számában.

Ifj. Kristóf György.

KOVÁCS ALAJOS: *Az állásnélküli diplomások kérdéséhez.* Magyar Statisztikai Szemle. X. évf. 9. sz. 1932. szept. 725—727. l.

Szerző korunk égető társadalmi problémáival kapcsolatosan az állásnélküli értelmiségiek kérdését fejtegeti a magyar statisztikai hivatal adatainak alapján. A középiskolák első osztályaiba beírt tanulók és az érettségizettek összesített számadatait adja 1918—19-től 1930—31-ig és az érettségizettek valószínű számadatait 1930—31-től 1938—39-ig. A két számsor azt bizonyítja, hogy a jelen tanévvel (1932—33.) az értelmiségiek túltermelésében enyhülés áll be, amennyiben most végeznek a háborús generációk, amelyek mindenekelőtt számban jelentenek kevesbedést. A szerző a statisztikai adatok alapján még hozzáfűzi, hogy ezek a generációk nem is annyira az szellemi pályákon, mint egyéb foglalkozási ágakban fognak elhelyezkedést találni. (Az érettségizők száma a valószínűség szerint csak 1937—38-ban fog ismét emelkedni!) Így a statisztika azt bizonyítja, hogy 2—3 éven belül a helyzet javulásának matematikai pontossággal be kell következnie.

Venczel József.

K. A. dr. *Akadémikusok életkora.* Magyar Statisztikai Szemle. X. évf. 9. sz. 1932. szept. 727—728. l.

A Magyar Tudományos Akadémia legutóbbi Almanachában közzétett adatok alapján a szerző az akadémikusok életkorának statisztikáját mutatja be. Ez a statisztika arányosan növekvő számsort ad. Így az első húszév (1831—1850.) akadémikusainak átlagos életkora: 59.7, amely fokozatosan emelkedik (húszéves átlagban: 62.0, 66.4, 69.2), míg az utolsó húszév (1911—1930) átlaga: 70.9. A szerző örömmel állapítja meg, hogy „az átlagos életkor a nemzet azon rétegeinél is erősen javul, amely rétegekről ezelőtt is fel lehetett tételezni, hogy higiénikus életszabályok szerint élnek.“

V. J.

MADARASSY LÁSZLÓ: *A magyar pásztorművészetről*. 21 képpel. Különnyomat a Kincses Kalendárium 1932. évi XXXVI. évfolyamából. Budapest, 1932. 8-r. 13. l.

Szerző a népművészet azon ágával foglalkozik behatóan, amelyről Herman Ottó, a magyar pásztorelet és pásztorművészet felfedezője, azt mondta, hogy forrása „a kimeríthetetlen Oriens... Közelebről meghatározva... az eredet Sassanida“, de amelyről mindinkább bebizonyosodik, hogy szerves kapcsolatban áll a magyar népművészet többi ágával. Ezekről csupán nyersanyaga, egyéni színezete s az a tulajdonsága választja el, hogy legtöbbet őrzött meg a letűnt korok magyaros ízléséből.

Szerző tanulmányát a pásztorművészet fogalmának és foglalatának megmagyarázása után a művészkedő pásztorok életmódjának leírásával kezdi. Az anyag és az eszközök bemutatását pedig a módszer és a díszítés hosszabb ismertetése követi. A tanulmány maga új és eredeti adatainál fogva határozott lépést jelent a Herman Ottótól megjelölt irányban.

V. J.

NÉMETH GYULA: *A nagyszentmiklósi kincs feliratai*. Magyar Nyelv, 28. 1932. évf. 65—85. és 129—139. l.

Módszeres gondolkozással sikerült megfejtenie a nagyszentmiklósi kincs nem görög nyelvű feliratainak majdnem mindegyikét. Nyelvük a besenyő nyelv hangtani sajátosságait tükrözteti vissza, a feliratok tehát a besenyő rovásírás jegyeivel íródtak. Maga a kincs besenyő kincs, mégpedig valószínűleg a besenyő caban törzsön 889 körül uralkodott Bota fejedelem Bota-ul nevű fiáé, ki 900—920. körül élhetett. A feliratok alapján sikerült megállapítania a szerzőnek a besenyő rovásírás jegyei közül 3 magánhangzónak és 18 mássalhangzónak a jegyét. A jegyek közül 3 tökéletesen egyezik a türk írásjegyekkel, 8 pedig a székely rovásírás jegyeivel. A besenyő jegyek közül egyesek ivelték, nem olyan szigorúan egyenesek, mint a székely rovásírásé. Ez lehet esetlegesség is, t. i. a nagyszentmiklósi kincs feliratait nem fába rótták, hanem fémbe karcolták, tehát egészen természetes, hogy némileg iveltébelek. Rokonságuk kétségtelen. De valószínűleg nem úgy, mint dr. Asztalos Miklós értelmezte az Erdélyi Múzeum idejéig. 141. lapján, hogy a székelység vette át a besenyőktől. Talán inkább fordítva, mert a székely írás közelebb áll a türk őshöz, mint a besenyő, nemcsak mennyiség, hanem jelleg tekintetében is. Németh Gyula értékes tanulmánya mindenestre igen nagy előrehaladást jelent a magyarokkal együtt nyugatra sodródott rokon népek műveltségének megismerésében.

Ferenczi Sándor.

PAULER ÁKOS: *Goethe bölcsesége*. Budapesti Szemle, 656. sz. 1932. júl. 1—10. l.

Szerző rövidre mért tanulmányában — a százados fordulónak talán legtöbb értékű magyar ajándéka — a Goethe költészetén áttetsző bölcseséghez vezet el, az örök értékeket szolgáló és osztogató, nemcsak gyönyörködtető Goethehez. Az érett Goethe egyéniségében föltaláljuk a bölcsesség két mozzanatát: az örökkévaló felismerését és hétköznapi életünkben való érvényesítését. A mulandó és örökkévalót együtt tudta látni s ebből született meg benne „az évezredeket átfogó hatalmas kozmikus élet s a kispolgári keret sajátos egysége.“ Goethenél a gondolkodás nem dinamikus haladást jelent, hanem lényegmegragadó elmerülést a tárgyban. A cselekvésben pedig legmélyebb bensőnk jelképes megnyilatkozását figyeli. Lényegkereső, szemlélődő gondolkodása juttatja el a felfedezéshez: „a legmagasabbat és legmélyebbet nem az érzékelhető külső természetén át, hanem önmagukba mélyedve pillanthatjuk csak meg.“ Így Goethe, bár csak negyvennégy éves korában ol-

Voinovich, Molnár és Lengyel Menyhért. Külön szakaszban ismerteti az erdélyi irodalmat. Lírikusaink közül részletesebben szól Reményikről és Aprilyról. Tompa, Bartalis, Szombati Szabó nevét csak megemlíti. Szépprózaíróink közül nagy részletességgel ismerteti Gulácsyt, különösen a *Pax vobis*t (6 lapon át), aztán Szabó Mária, Berde Mária, Makkait, Gyallayt, Tamásit, rövidebben Kóst, Tabéryt és Nyirót; drámai kísérletezőiönk közül Berde, Nikodémusz, Tabéry és Molter nevét nevezi meg. A felvidéki írók közül Mész Lászlót jellemzi, Ölvedi, Sziklay és Rácz Pál nevét felemlíti; a jugoszláviai magyar irodalmat csak pár sorban érinti, nevek említése nélkül. Végül a mai magyar irodalmat lengyelre fordító honfitársairól emlékezik meg (Jaroszewska B., Lange Antal, Gawronski egyet. tanár stb.).

Pazurkiewicz összefoglaló tanulmányának, mint rövidebb ismertetésének, is helyes szempontjai vannak. Íróinkat, irodalmunkat történeti fejlődésbe állítja s úgy mutat rá az újabb, sajátos írókra és művekre. Egészben — a felsorolt írók nevéből s a róluk adott jellemzés terjedelméből következően — a hatvanhét utáni irodalmunkról hű és megbízható képet rajzolt. Csak azt sajnáljuk, hogy még az 52 lapot kitevő könyvecskéje is miniatürkép, csupán vázlatok legújabb irodalmunknak. Így is őszinte hálával és meleg elismeréssel adózunk Pazurkiewicznek azért, hogy költészetünket alapos tárgyi ismerettel és fáradhatatlan szeretettel napirenden tartja és hűen ismerteti honfitársai számára. Szeretnők és kérjük, hogy ismertetései még gyakoribbak, még részletesebbek legyenek.

Tófalvi György.

PÉTERFY JENŐ DRAMATURGIAI DOLGOZATAI. Magyar Irodalmi Ritkaságok. Szerk. Vajthó László. Budapest. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. 2. szám, 157. l., 13. szám, 93. l., 18. szám, 82. l., 19. szám, 134. l.

Négykötetes sorozatban együtt van Péterfy Jenőnek, Gyulai Pál óta legnagyobb kritikusunknak, minden színi bírálata a nagyobb dramaturgiai dolgozatok kivételével. A kiadás a budapesti Berzsenyi Dániel reálgimnázium, a debreceni fiú-felsőkereskedelmi iskola és a Bolyai-reáliskola diákjainak különös érdeme. Ez iskolák ifjúságának minden dicséretet megérdemlő munkálkodása új életre keltette a maga korában nem értett és nem értékelt Péterfy széles tudáson alapuló, mély esztétikai érzékkel párosult kritikai szellemét, mellyel az Egyetértés c. lapban 1878—1882-ig nyomon kísérte a magyar színpadi élet minden megmozdulását.

Az Egyetértés c. lap hasábjairól ismét napvilágra hozott bírálatok nemcsak az 1870—80-as évek színházi viszonyaiba engednek bepillantást, hanem a különböző áramlatokkal tele kor izléséről és igényeiről is összefüggő képet adnak. Péterfy egészséges szigora, sokoldalú felkészültsége közkinccsé válva, mértékadó gyanánt állhat napjaink elvtelen kritikusai előtt.

Ópra Benedek.

ROSKA, M.: *Keltisches Grab aus Siebenbürgen*. Praehistorische Zeitschrift. XVI. 1925. 210—212. l.

1918. végén dr. gróf Teleki Domokos ajándékából a jelen sorok írója szálította be az Erdélyi Nemzeti Múzeum gyűjteményébe ezt a Nagyenyed melletti Szilváson talált végtelenül becses emlékesoportot. Leletkörülményei, sajnos, ismeretlenek és utóbb se ásatott sekisem a netán még ott lappangó további nyomok után. A leletben levő kés, sarló, fibula, két lándzsahegy, vas kard, vassisak, mind kelta temetkezésnek félreismerhetetlen mellékletei. Csonkasága ellenére is gazdag leltárát tekintve valószínű, hogy nem közönséges harcoshoz, hanem vagyonosabb főembernek a temetkezése. Különösen bizonyítja ezt a sisak alakja, el nem korcsosult, dús ékítése, melyek egyúttal azt is jelzik, hogy semmiesetre sem keltkezhettek későbbre a Laténe kor Reinecke-féle B. szakaszának elejénél: a K. e. IV. sz. kezdeténél tehát, és így

e temetkezés emlékei a nagyenyedivel, a székelykeresztúri szekértemetkezéssel együtt határozottan mutatják, hogy a kelták legkésőbb a most megjelölt időben foglalták el erőteljes rohamukkal Erdélyt a szkitáktól.

Ferenczi Sándor.

SAJÓ SÁNDOR: *A mai magyar stílus csufságai*. Magyarosan. Nyelvművelő Folyóirat. I. évf. 1932. 3—4, 5—6. szám. Budapest. A Magyar Tudományos Akadémia kiadása.

A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvművelő Szakosztályának történelmi hagyományt és természetes fejlődést egyaránt figyelembevevő s gyakorlati céljainak megfelelő tanulmány. Küzd nyelvünk elhanyagolása ellen. Javítani, csiszolni, alkotni és fejleszteni akar. Első követelménye a helyes szó és mondatvonzat: tehát a jó stílus. Helyesírásunkban az egységesítést kívánja. (*Éjszaka* s nem *éjtszaka*, *poggyász* és nem *podgyász*.) A szók helyes kiválasztása figyelemmel van a szó jelentésére. (A *valamennyi* még nem *összes*, a *valóban* nem *tényleg* s a *hoggy* nem akar *míserint* lenni.) Felhívja a figyelmet a *jövök* ige használatára. (Igen csúf pl. mikor betolakszik a *me-nyek* helyébe: Hívásra *jövök*?) Az *is* helye az ige után van. A mondatrészek egymáshoz viszonyításában a magyar stílus nagy romlása van folyamatban a *-nál, -nél*, rag jogtalan elhatalmaskodása más ragok, főképp a *-ban, -ben* rovására. (Pl. Ha az ember óvatos választásánál.) Aggasztóan romlik a matőknek lenniük a növendékek megválasztásánál.) Ez az időhatározó gyar stílus a *míg* kötőszó helytelen alkalmazása miatt is. Ezt az időhatározó kötőszót ugyanis mind gyakrabban ellentétes kötőszóul használják. (Pl. A főszerepben Törzs Jenő lép föl, *míg* az előadást Hegedüs Tibor rendezzi.) Iskoszerepben tanárainknak, s mindazoknak, kiknek kötelessége védeni nyelvünk tisztaságát és épségét, különösen figyelmébe ajánljuk a nyelvünk romlása ellen küzdő *Magyarosan* folyóiratot.

Heszke Béla.

Dr. SZONDY GYÖRGY: *A magyar ifjúsági irodalom gyermekora* (1669—1848.) Különlenyomat a Protestáns Szemle 1932. évi 6. számából. H. n. 8. 20. l.

Ifjúsági irodalmunk első korszaka tankönyvvel. Comenius *Látható vilá-gával*, kezdődik. Jóideig minden ifjúsági könyvünk félig-meddig tankönyv. A munkák legnagyobb része fordítás és átdolgozás, jobbára németből. A francia hatás jelentéktelen s a német filantrópus-irodalom hatásának erősöd-tével majdnem teljesen megszűnik. A filantrópus-szellem és e kor hatása miatt ifjúsági irodalmunk nem válhatott magyar szelleművé. Magyarosodni csak a szabadságharc idejében kezdett. Tanulmányát a szerző az 1669. és 1848. között megjelent ifjúsági irodalmi művek bibliografiai felsorolásával teszi igen értékesé.

Vigh Károly.